


Biblioteka Jagiellońska
stdr0012418

1,
2, Discursus contemporaneus.
3, Considerationes monetales.
4, Kurtze und eigentliche Deduction
5, id. latine
6, Deductio rei monetalis
7, Discursus de re monetaria
8, Epistola mercatoris
9, Dowod iawny etc.
10, Unvorgreifliche Gedancken.

8)

EPISTOLA
Mercatoris cujusdam
ad
Equitem Polonum,
Statum modernum rei monetariæ
concernens,

ex

Idiomate Polonico in Latinum versâ,

ANNO M DC LXIX.

Verf.: Fabian Gustmeier

Generose & Magnifice Domine.

POstquam ex nuperis Generos: Magnif: Vestr: literis intellexi, Eam non nihil commoveri ac indignari. quod Gen: filii sui Cambium non ita pridem huc è Belgio ad me transmissum sedecim Florenis pro Centum carius, quam antehac (ubi etiam cursus collybi & diu usitatum lagium in computationem veniebant) exsolverim, ac in ratiocinia mea relatum ipsi exhibuerim, intermittere non potui, quin tam pro mea exculpatione, quàm pro meliori Generos: Magnif: Vest: informatione Eidem mediante hac Epistola decenter repræsentem atq; Demonstrem, me non solum evidentibus ac notoriis veritatis documentis, sed etiam liquidis Mercatorum in Belgio aliisq; peregrinis regionibus negotiantium testimoniis confirmare posse, illud, quod eo nomine à me solutum & necessariò solvendum ratiociniisq; meis insertum fuit, non alia de causa tam immodicè excrevisse, quam propter emergentem hic loci novæ viliorisq; monetæ, nimirum Sexgrossalium & Orthonum Bidgostiensium vulgò Brombergensium abundantiam, qua sicuti hactenus commerciorum, ita etiam cambii cum exteris nationibus ordo ac usus si non planè sublatus, certè valde turbatus & multò quàm antea sumptuosior & continuatu difficilior factus est.

Nam cum nummus mensura omnium rerum vendibilium sit, sicuti Generos: Magnif: Vestr: non ignorat, ex ejusq; intrinseca bonitate, non verò extrinseca æstimatione ac valore cunctæ merces æstimentur, & ubiq; locorum taxam suam sortiantur, aliter fieri non potest, quàm ut eò ma-

jus

jus aut minus eis pretium à mercatoribus constituatur, quo meliora aut deteriora nummorum genera in illis locis vigent, quo mercator merces suas asportat aut transmittit, quam in illis locis, ubi domicilium habet, aut ubi merces suas parat, cujus rei satis locuples testis est quotidiana experientia, imò ipsum inclytum Regnum Poloniæ, quod tam opum quàm Virorum Excellentium gloria toto Orbe celebratur, id quotidiè non levibus incolarum suorum damnis experitur. Eandem igitur Mercatorum cautelam etiam Collybistæ in exercenda re argentaria solerter observant, quando mediantibus Cambii, quas vocant, literis, pecunia pro pecunia reddenda venit, quæ aut viarum periculis exponenda, aut æquivalens ejus pretium ex uno loco in alium trajiciendum est. Quinimò non possunt neq; debent aliter facere! nam nisi in tempore exactè secum perpendant intrinsecam currentium ubicunq; tam in loco domicily quàm mercatûs monetarum bonitatem, probè considerando quantum invicem justâ proportione distent, aut quatenus inter se comparari possint, sero ruinam & calamitatem facultatum suarum antevertere satagent.

Jam verò temporum injuria(proh dolor!) eò ventum est, ut prorsus rei nummariæ, & cum illa commerciorum faciem mutatam videamus, neq; ullum ferè amplius pristinæ monetæ vestigium appareat, nam prædicti isti Sexgrossales & novi Orthones Brambergenses fermè cunctos thaleros antehac in Polonia visos, nec non cœteras in inclyto hoc Regno incorporatisq; Provinciis procusas probæ monetæ species, & denique ipsos initio novissimi belli Suetici cusos melioris notæ Orthones ita deglutiverunt, & in se converterunt, ut exterminatis inde planeq; evanescentibus antiquis & pinguioris naturæ monetis, isti Sexgrossales & Orthones ferè soli demum in usu ac commercio hominum reliqui sint,

multoq;

multoq; viliores existant, quàm hi Orthones, qui initio belli Suetici cusi sunt, qui parum differunt ab illis, qui ante 40. & amplius annos in Polonia procudebantur. Unde si intrinseca modernæ monetæ bonitas spectetur, novi isti Sexgrossales & Orthones Bidgostienses ad thalerum tribus florenis computatum comparati Sedecim pro Centum & ultra minoris sunt, quàm hi, qui tempore dicti belli Suetici procusi fuerunt; ac idcircò thalerum, nec non Ducatum, & denique ipsum argenti infecti s. crudi mercatum tam notabili pretii auctione extulerunt, ut necessariò ob hunc internæ qualitatis defectum mercatores, qui non minus de lucro captando quàm de damno vitando solliciti esse solent, jacturam in viliori moneta factam aliundè, nempe augmentatione & numero specierum viliorum, in solutum acceptarum, reparare ac pensare cogantur; nam aliàs neque emolumentum ex mercimoniis speratum, neque id quod in merces coëmendas probæ monetæ insumserunt, aut in cambii solutionem expenderint, sartum tectumve habituri sunt, sed præterquam quod Officium aliis peregrè degentibus pro modo facultatum suarum inserviendi, ipsis damnosum foret, etiam fortunas suas, posteaquam eas quinquies aut sexies mercaturæ aut cambii infructuosa quadam versura commutaverint, postremò ad nihilum redactas videbunt.

Sed ut Gn.[a] Mf.[a] V.[a] penitiùs hæc animo concipere possit, observatu necessarium erit,

I. Quod paulò ante novissimum bellum Suecicum aut saltem in illius primordio Orthones Polonicales undecim Lothones puri argenti habuerint, & triginta petiæ eorum unam marcam monetalem seu brutam marcam, ut vocant, confecerint, ita ut ex qualibet puri argenti marca viginti sex floreni $5\frac{1}{2}$. grossi resultarent; Novi autem isti Orthones Bidgostiæ procusi ab anno cIↄ Iↄc LXIII. usque ad annum 1669.

 dunta-

duntaxat X. Lothones duos denarios aut ad summum tres denarios puri argenti habuerunt, eorumq; 32. aut 32½. petiæ ut plurimum nonnisi unam Marcam monetalem confecerunt, sicq; una marca argenti puri in posterioribus hisce Orthonibus existentis 30. fl. 18. groff. aut etiam 30. fl. 21. groffis expensa fuit; unde tanta veterum Polonicalium & modernorum Pruthenicalium Orthonum erga recentiores hosce Bidgostienses discrepantia apparuit, & cursum monetalem adeò mutavit, ut ad Sedecim usque pro Centum supra antiquum modum excreverit, prout ducto calculo facilè demonstrari poterit. Ubi haud silentio præteriri debet, quod in Majoribus Civitatibus Terrarum Prussiæ Orthones juxta antiquum illum pedem semper procusi fuerunt, neqve etiamnum eodem modo ibidem cudi desierunt, etiamsi in Polonia multo viliores cudantur, argentumq; multo majori nunc quàm antea pretio ematur. Circa novos Sexgrossales Timpii & Boratini enormior adhuc differentia occurrit, quod fusius demonstrare supervacaneum duco.

I I. Quod ubiq; locorum Pes rei monetalis certus figi ac constitui soleat, juxta quem etiam cœteræ minutioris monetæ Species fabricari & conformari consveverunt; & quod non solùm in vicinis regionibus, ut in Hungaria, Silesia, Austria, superiori & inferiori Saxonia, nec non in Belgio, sed etiam in Regno Poloniæ idem observatum fuerit, ubi thalerus semper pro pede monetali acceptatus & cœterarum minutiorum specierum, puta Orthonum, Sexgrossalium, Trigrossalium &c. regula ac norma fuit. Cujus proportio in minutioribus speciebus. v. c. Orthonibus, Sexgrossalibus &c. adeo exactè exæquata & observata fuit, ut valorem Thaleri, in quem tres computantur floreni, per quadraginta & quod excurrit annos, mutare, aut florenorum valori aliquid adjicere, non fuerit necesse. Hac verò

vero tempestate, ubi minutiores istæ monetæ polonicalis species tenuiori grano fabricari cœperunt, id non amplius observatur, eamq; in fabricationem Sex petiarum Orthonum Bidgostiensium modernæ monetæ vix plus argenti puri insumitur, quàm in quinq; priscorum Polonicalium & hodiernorum Pruthenicalium, item Sex petiis recentium Sexgrossalium vix tantum argenti puri inest, quam in quinq; anteriorum, unde tanta in re monetaria disproportio nata est, ut necessario valor Thaleri ad æmulationem & exemplum minorum harum specierum vilioris monetæ ad 3½. florenos excreverit; unde itidem Sedecim pro centum succrescunt. Hujus autem tam immodicæ auctionis circa valorem thaleri causa procatarctica est luxatio pedis monetalis, quæ in minutiorum nummorum speciebus contigit.

III. Quod modo prædicto excedente thaleri valore ad 3½. florenos usq; aliter fieri non potuerit, quin è vestigio commerciorum & cambiorum conturbatio sequeretur; nam ante hac peregrini mercatores circa solutionem Cambii aut venditionem mercium suarum satis securi & indemnes erant, ac esse poterant, dum pro valore centum Thalerorum, aut pro merce, quæ centum thaleris ipsis constiterat, hic in Polonia quingentos Orthones polonicales, quales initio belli Svetici cudebantur, & etiamnum in Civitatibus Prussiæ cuduntur, recipiebant. Nunc verò quingentæ petiæ Orthonum Brambergens. illis non sufficiunt, sed 583. petiis eorundem Orthonum opus habent ad recipiendam ex iis, mediante permutatione, integram centum Thalerorum Summam, domum aut alio, ubi Thalerus usu prævalet, cambio transmittendam, quod itidem sedecim pro centum facit: ratio ejus hæc est; quod 583. Orthonum Brambergensium petiis vix tantum argenti puri inest, quam in 500. antememoratorum Polonicalium & Pruthenicalium: & quemadmodum

dum pro quingentis horum, nempe Polono: & Prutenic: petiis centum Thaleros nancisci possunt, ita Thaleri valore juxta proportionem vilioris monetæ ad $3\frac{1}{2}$. fl. adaucto, ultra 583. Orthones Brambergenses requiruntur ad redintegrandam citra permutationis damnum præfatam Summam 100. Thalerorum, prout ex subsequente calculi Schemate patebit

Orth. Pruthen. *Orth.* loth. puri

30. petiæ continent XI. loth puri arg. 500. continent - - - $183\frac{1}{3}$.

Orth. Bramb. loth. pur.

$32\frac{1}{2}$. petiæ continent X. loth. 3. den: 583. continent præter propter 183

Thaleri

100. à 3. fl. faciunt - - - 500. petias Orth. Pruton.

Thaleri

100. à $3\frac{1}{2}$. fl. faciunt - - - 583. petias Orth. Bramberg.

Quodsi igitur peregrini Mercatores non probe animadvertant hanc discrepantiam, neq; commodis suis in iis regionibus, ubi deterior moneta introducta est, maturè invigilent, valdè periclitabuntur, quippe si exactè rationes secum ineant, deprehendent necessum esse ad recipiendum integrum mercium aut cambii pretium, ut tam mercium suarum taxam, quam cambii pretium supra antiquum modum extollant, & ad augeant, alias male rei suæ consulent, & stolide negotium suum gerent in iis regionibus, cujus statum monetalem ignorant, & ad ultimum sensuri sunt, se aliis inserviendo sortem suam quinquies Sexiesve infelici negotiatione ac versura commutatam plane amisisse. Et hæc quæ de Orthoribus Brambergensibus hic dicta sunt, etiam de Sexgrossalibus accipi debent, prout calculus ostendet.

Ex hac igitur relatione evidentibus veritatis argumentis subnixa Gn.a Mf.a V.a satis, ut spero, perspiciet ac discernet, illud quod vigore literarum Cambii Generoso ejusdem filio persolvi, ac ratiociniis meis inserui, necessario solvendum fuisse, quia Gn.a Mf.a V.a eo nomine non aliam pecuniam, quam ejusmodi novos Orthones Brambergenses mihi misit, & nihilominus à me efflagitavit, ut filio suo totidem centena Thalerorum, prout à me factum est, in Belgio numerari curarem.

Porro quoq; ex his, quæ hactenus dicta sunt, facilè apparebit, quam fallax & erronea sit eorum opinio, qui asseruerunt, ejusmodi vilioris in Polonia Monetæ cursu nullum accipientibus damnum inferri, eamq; eodem, quo acceptaretur, pretio rursus expendi sine ullo dispendio posse. Speciosus hic novorum in Polonia Monetariorum prætextus est, sub quo latent ipsorum technæ, qvibus tot excelsis ac prudentibus ibidem Viris imponere eosq; in partes suas trahere conati sunt, ne tam perniciosis ipsorum artificiis acrius refragarentur, aut meliori eorum, qui ex inclyti Regni salute suam pendere credunt, consilio ac opinioni adstipularentur, quo liberius ipsis interea magisq; impunè in sacrum rei monetalis fundum grassari, omniumq; Thesauris inhiare liceret.

Sed ne Epistolæ modum excedam, quam non nisi pro mea justificatione super Cambii rationibus exorsus sum, supersedeo omnia ex concessa vilioris istius in Polonia Pecuniæ monetatione emergentia & adhuc emersura damna, quæ etiam Gn.am Mf.am V.am haud dubio damno suo expertam esse reor, enumerare. Ut tamen constare possit, an & quid remedii adversus hanc universi Regni tabem supersit, haud alienum à proposito esse neq; Gn.æ Mf.æ V.æ displicere posse existimo, si paucis & veluti suspensa manu publicam calamitatem & exsangvis corporis monetalis vulnera attingam, quo Gn.æ Mf.æ V.æ rem altius indagandi ansam præbeam: ubi imprimis ad animum revocari debent;

Pri-

Primò quod nova iſta vilioris ligæ moneta, nempe Orthones & Sexgroſſal. Brambergici & Lithvanici, ut & Trigroſſales & Sesquigroſſales omnem ferè, ut apparet, antiquam ex argento factam Pecuniam, puta Thaleros, Polonicales & Pruthenicales Orthones, antiquos Sexgroſſales & Trigroſſales &c. conſumpſerint ac in ſe converterint; nam Officinarum monetalium Conductores non tantùm argenti crudi habentes, quantum monetando abſumere cogitabant, ante memoratis probæ monetæ ſpeciebus avaras manus injecerunt, quia inde leviori ſuo impendio argenti crudi defectum ſuppleri, quam illud ex aliis locis terra marivè adduci poſſe videbant; proinde hoc compendio uſi, non ceſſarunt, ad eliciendum inde ſtipulatum illud exiguum locarium monetale & ad explendam inſatiabilem ſuam lucri cupidinem, omnes ſupradictæ probæ monetæ ſpecies avidè corradere & conflare; & ſic demum omnis bonæ monetæ, inprimis Thalerorum, & quæ cum his juxta proportionem ſuam pari paſſu ambulant, ducatorum penuria, & tandem creſcente eorundem externo valore, non neceſſaria argenti caritas ſecuta eſt, prout auri fabri illud liquidius demonſtrare poterunt. Et ſanè niſi nunc demum iſti malo occurretur, intermittendo ſcilicet vilioris ejusmodi monetæ fabricationem, & melioris monetæ ſpecies, quæ paſſim adhuc in Polonia apparent, ab iſtorum uſtulantibus manibus ſerio vindicando, ac defendendo, malum illud, quod jam ferè omnem medelæ ſpem ſuperat, acrius abhinc ingraveſcet, & cunctos Regni Poloniæ incolas ultima ruina & fortunarum ſuarum clade involvet; imò vix etiam præcaveri poterit, quominus aliunde etiam ejusmodi noxia moneta charactere & effigie Polonicali peregre ſignata cumulatim in Poloniam transfundatur, id quod jam ſæpius factitatum eſſe non levibus ex indiciis ſuſpicari licet.

Quod

II. Quod aucto thalerorum aliarumq; probatarum ſpecierum externo valore, etiam pretia rerum valdè aucta fuerint, & univerſalem mercium transmarinarum caritatem in Polonia introduxerint, vernaculis interea & domi natis mercibus ibidem vileſcentibus; id quod nullis Conſtitutionibus Regni nullisq; legibus etiam ſanguine ſcriptis emendari poterit; imò omne citius cum Exteris ibidem commercium planè delebitur, quam eò adigentur peregrini, ut peculiaria mercimonia ſua minoris, quam illis expedit, inviti divendere, & nativas Poloniæ merces pluris, quam alibi veneant, emere velint.

III. Quod auctis, ſicuti modo dictum eſt, pretiis rerum, indeq; orta rerum venalium caritate, lata quoque feneſtra aperta fuerit augendis ſimul Operariorum diurna aut annua mercede ſervientium Salariis, ingenti cum incommodo rei familiaris eorum, qui hujusmodi hominibus carere nequeunt, eoq; carius eos alere majoremq; ſolito mercedem iis ſolvere coguntur, quo minus antiqua merces in nova hac viliori moneta ſoluta hodiè illis ſufficit, ad ea ſibi paranda, quæ olim eadem mercede in antiqua moneta ſoluta parari poterant.

IV. Quod ob infelicem hanc rei monetalis arrendam omnes tam publici quam privatorum reditus valdè arroſi & extenuati ſint. Nam quemadmodum omnes Contractus in genere, nec non proventuum publicorum aliæq; præſtationes annuæ non Thalerorum in ſpecie ſic dictorum, ſed florenorum Polonicalium ſtipulatione celebrari conſueverunt, ita etiam ſolutione eo nomine in vilibus Orthonum & Sexgroſſalium Brambergenſium ſpeciebus factâ, tanto minus argenti in theſaurum publicum, aut arcas privatorum infertur, tantoq; minus percepta hæc pecunia percipienti prodeſt, quanto vilior moderna moneta exiſtit, quam antiqua, ita ut

neceſ-

necessariò propter hanc discrepantiam monetalem hodiè omnes reditus multo exiliores concisioresq; existant, quam olim: nam, exempli gratia, superiori tempore & adhuc sub initium belli Suecici novissimi pro 300. fl. monetæ Polonicalis eo tempore fabricatæ 100. thaleri in specie sic dicti, permutando impetrari poterant, nunc verò pro 300. fl. Polonicalibus, puta Orthon. & Sexgrossal. Brambergens. vix 85. thaleros nancisci possumus, & sic super hac Summa 300. fl. statim 15. thaleri & ultra sorti decedunt & amittuntur, ob nimium hunc argenti puri in ejusmodi vilioribus speciebus defectum & immodicum thaleri in 3½. fl. excrescentis valorem. Quantum igitur emolumenti hoc modo reditibus decrescat, & quantum è contra detrimenti iisdem accrescat, id illustri Gn.æ Mf.æ V.æ judicio relinquo, satisq; id in præcedente puncto tertio indigitatum est. Unde demum asseverare ausim, vix quenquam reperiri, quin fortunas suas ultra trientem Substantiæ universæ singulis annis hoc modo delibatas ac diminutas sentiat: Neque unquam ex ista calamitate emersuri sumus, quam diu corruptus ille ac perturbatus rei monetariæ Status in ordinem non redigetur. Quæ quidem cum ita sese habeant, non est, quod illi plus justo rei monetalis corruptelam perstrinxisse, aut nimium censuræ in eam sibi arrogasse arguantur, qui statuerunt, pravam monetam magis regioni alicui formidandam esse, quam externum & armatum hostem, huncq; non tantam, quantam illa, eidem vastitatem inferre posse, etiamsi is omnia funditus deleat, neque lapidem super lapide relinquat; nam quæ bellica tempestate vastantur, fertilitate soli & incolarum industria pensari possunt, damnum verò ex corrupta moneta pullulans nunquam cessat, quamdiu procusio ejus continuatur, quæ tanquam intestina tabes omnem & glebæ ubertatem & incolarum industriam sensim consumit ac depascit, donec tandem totius regionis flos ac vigor planè extinguatur.

V. Quod exitiosa hac rei nummariæ novitate cursus commerciorum (illud publicarum privatarumq; opum ac fortunarum columen!) in Polonia valdè conturbatus, & magna ex parte aliò aversus fuerit, non citra magnum publicæ privatæq; rei detrimentum: Nam quia non statim ab initio deterioratæ rei monetalis, intrinseca specierum recens procusarum qualitas, veraq; internæ bonitatis ad thalerum communem proportio adventantibus huc mercatoribus patuit aut innotuit, quo magis juxta eam merces suas taxare possent, necessariò tantas inadvertentiæ suæ pœnas dederunt, ut accepto semel circa venditionem mercium damno, amplius eodem redire noluerint. Quippe sicuti is mercatorum mos est, ut eò maximè confluant, ubi justæ & qualitatis & quantitatis moneta suppetit, quia ibidem sive mercium suarum venundatione sive fœnoris trapezitici exercitio maximum quæstum se facere posse autumant; ita mirandum non est, quod aliquandiu abhinc exotici, qui paratam è mercibus suis pecuniam secum è Regno hoc auferre, nec in emptionem nativi ibidem mercimonii convertere consueverunt, ut Hungari, Silesi, Austriaci, Itali &c. aut planè non aut certè parcius rariusq; eò redierint. Horum exemplum adhuc sequuntur ii, qui merces suas in Poloniam importare, aut nativas inde reportare, transq; mare inde divehere soliti erant; namque propter lubricum & mutabilem ibidem rei monetariæ statum cum mercibus suis eo redire verentes aliò se converterunt, & inter alia Moscoviæ, Livoniæ & Pomeraniæ loca frequentare cœperunt, ubi & melioris monetæ & earundem rerum mercalium copia existit, quas per portus Prussiæ è Polonia petere antea consueverant; Cujus quidem rei testes esse possunt ipsi majoris Poloniæ incolæ, qui superioribus annis, ubi morbus iste monetalis sævire cœpit, solitum cursum mutarunt, & nativas mer-

 ces

ces suas non uti antea, Thorunium, ubi vilior nummus eos expectabat, sed versus Pomeraniam meliori moneta instructam, divexerunt, indeq; ea, quibus ipsi indigebant, & quæ mari eò asportantur, reportarunt, non sine insigni regiorum in portubus Prussiæ Proventuum ac teloniorum Regni detrimento; nam si mercimonia ista per portus Prussiæ in Poloniam invecta indeq; alia reportata fuissent, reditus Regii in portoriis ac teloniis Poloniæ non parum augeri ac locupletari potuissent, pluriumq; quàm nunc fit, navium confluxu sine dubio effectum fuisset, ut frumentum ex aliis Poloniæ oris frequentius eò asportaretur, cariusq; venderetur, quam nunc, ubi profligatis per pravam monetam commerciis illud emptore carens, planè infructuosum jacet, aliiq; imprimis Pomerani hoc emolumento fruuntur, postquam commercia commercantesq; exoticos melioris nummi splendore ad se pellexerunt, & à Prussiâ planè averterunt. Neque verò hic finis malorum est, sed initium, nam vilitas frumenti, & è contra exoticarum ac trans marinarum mercium caritas, ultra prægravem pretii excessum, quo jam laborant, tanto magis abhinc increbescet ac ingeminabitur, quo plus frumenti & quominus exoticæ mercis in Emporia Regni comportabitur, quoniam multitudo vel paucitas mercium pretium earum vel extenuare vel minuere vel etiam extollere & augere solet: id quod illis, qui frumentum suum non in Pomeraniam, sed necessario in Prussiam Scaphis transvehunt, indeq; transmarinas merces repetunt, valde incommodum ac damnosum accidit, neq; nisi restauratione rei monetariæ rectificari ac in pristinam viam reduci potest. Cætera damna, quæ hactenus Polonia ob concussum statum monetalem perpessa, & adhuc nisi strenuum remedium afferatur, passura est, hic non attingam pluribus. Quod si verò quintuplex hoc dispendium, de quo hactenus egi,

egi, comparetur cum emolumento, quod ex locatione Officinarum monetalium toto hoc temporis spatio in Thesaurum Regium redundavit, ac in ratiocinia publica relatum fuit, facile apparebit, dictum Thesaurum paucis centenis millibus inde locupletiorem factum, contra verò egestatem publicam ubiq; locorum toto Regno introductam esse.

Nam prout liquet ex ratiociniis Thesauri, quæ Anno 1664. in Comitiis tunc temporis Regni Ordinibus exhibita sunt, usq; ad illud tempus nempe quatuor annorum spatio, ex universis Regni Officinis monetalibus titulo arendæ 122780. fl. duntaxat in Thesaurum Regni illata sunt, sicuti dicta ratiocinia pag. 26. testantur. (De cœteris Contractibus cum Boratini & Tympio ratione Solidorum cupreorum & vilium petiarum, florenicalium initis nihil hic dicam, cum non nisi de vili Sexgrossalium & Orthonum pretio hac Epistola agere mihi proposuerim) E contra verò quot milliones isti Officinarum Monetalium Conductores interea lucrati sunt, & quantum publicis privatisq; facultatibus vilium istarum specierum fabricatione subtractum sit, id partim ex sumptuoso ipsorum vivendi apparatu intelligi, partim quoq; ex eo comprehendi potest, quod omnis illa melioris notæ moneta, qua ante hac Polonia abundavit, Thalerorum nimirum & Orthonum nec non Sexgrossalium antiquorum, ferè evanuit, & in novam hanc monetam transmutata est; ex quo sane amplissimum hoc & quondam opulentum Regnum multarum millionum jacturam fecit; quando quidem satis demonstrari potest, quod ex Sex millionibus probæ illius monetæ septem milliones novorum & præsentium Sexgrossalium & Orthonum fabricari queant. 2. Immensum ipsorum lucrum ex eo apparet, quod Officinarum monetalium Conductores incredibili festinatione ejusmodi vilis monetæ species procudi curarunt, ut eo majori lucro potirentur, antequam

quam

quam damnum publicum ab ipsis inde datum in omnium oculos incurreret. Nam prout à Viris fide dignis relatum est, in Officina Brambergensi sæpe numerò 12. homines soli impressioni characteris novorum Orthonum adhibuerunt. Atqui inter omnes rei monetariæ peritos constat, unius hominis opera 300. marcas per diem procudendis Orthonibus consumi posse, id quod singulis Septimanis in senos dies computatis 1800. marcas efficit: quodsi igitur Sex tantum homines (ne dicam duodecim) per integrum unius anni sive 50. septimanarum spatium istum procusionis laborem continuarent, intra dicti temporis spatium Summam 540000. marcarum procudere possent, id est, (computatis in quamlibet Marcam 32. petiis Orthonum) decem Milliones & 368000. fl. polonicales. Ex qua Summa Monetarii ultra quasvis expensas (mutatis nimirum per eos undecim lothonum Orthonibus in novos istos 10. lothonum & duorum aut trium denariorum Orthones) Septendecim tonnas auri lucrifacere sibi possunt. Neq; Ge.ª Mf.ª V.ª ullatenus dubitabit, quin ultra decem Milliones quotannis in Officinis Regni procudi potuerint, quippe amplissimum & populosissimum Regnum Poloniæ ingentibus Summis Pecuniæ indiget, & ex ante allegatis Thesauri ratiociniis apparet, intra ejusdem Regni complexum duorum annorum spatio ferè 20. Milliones via contributionis in Thesaurum manasse, quæ quidem Summa, uti per se liquet, non tota Substantia, sed pars duntaxat facultatum privatarum fuit.

Quibus autem modis ingentia ista damna resarciri eisq; imposterum obviari possit, meum non est disquirere, utpote qui haud ignarus sum, quod ad consilium nemo nisi vocatus accedere debeat; Quodsi tamen Gn.ª Magf.ª V.ª hoc quoq; nomine mihi loquendi potestatem facere, & mercatorio more de hac re disserentem benignè audire velit, haud diffite-

bor,

bor, per occlusionem Officinarum monetalium Regni in nupero Convocationis Conventu Generali decretam, monetæ emendandæ initium factum esse, eo namque Scaturigo tanti mali quodammodo obturata est. Illud tamen displicere forsan posset, quod æquè probæ quam vilioris monetæ Officinæ eodem Decreto occlusæ esse videntur, & sic occasio, Regnum meliori pecunia refocillandi omnibus adempta est.

Sicuti verò occlusio Officinarum monetalium non finis est, sed gradus tantum emendandæ rei monetariæ, ita quoque circa eam non quiescendum, sed ulterius nempe ad reductionem sive valvationem vilioris monetæ progrediendum est, nimirum ad genuinum valorem ac pretium suum juxta intrinsecam ejusdem bonitatem eam revocando, idq; hoc modo, ut Orthones Bidgostienses & Lithvanici ad 15. grossos, trigrossales ad $2\frac{1}{2}$. grossum, & denique Sesquigrossi ad unius grossi valorem reducantur: nam hoc modo non solum thalerus pristino justoq; valori suo, nempe 3. florenorum, restituetur, ejusq; ut & aliarum bonarum specierum conflatio & exterminatio vitabitur & mercatus argenti crudi vilior reddetur, sed etiam pretia rerum laxabuntur ac minuentur, exorbitantia mercedis annuæ ac diurnæ sistetur, reditus tam publici quam privatorum meliorabuntur, commercia reflorescent, & denique præcavebitur, quo minus ejusmodi pravæ monetæ species Charactere Polonicali alibi privati quæstus causa signatæ amplius in inclyti hujus Regni penetralia immittantur, cessante enim & sublata per valvationem improba ista lucrandi licentia, thalerus ad justum valorem suum reductus omnia ista ante enumerata commoda secum afferet.

Quodsi verò quis adhæc replicaverit, istam valvationem jam diu re ipsa & in effectu factam esse, dum quicquid ejusmodi vilis monetæ est, inter commercantes non eo, quo

valet,

valet, sed quo valere debet ac potest, pretio æstimatur, ita ut quod intrinsecæ ejus bonitati ac ponderi deest, numero petiarum compensetur, dum solito plures earum petiæ in thalerum computantur, aut pro mercibus accipiuntur, sicq; aucto mercium aut cambii pretio, tantum puri argenti in pluralitate petiarum recipitur, quantum alias in singulis petiis desideratur. Sed ut pauca ad ista regeram, non quidem negavero, exoticos mercatores, utpote naturâ versutos & lucri cupidos sic quidem indemnes evadere, interea verò cum ista non nisi privatæ licentiæ valvatio fit, parum ea aut nihil Reipubl. & singulis Regni incolis prodest, nec eâ damna, quæ paucis hactenus attigi, eluuntur, sed potius augentur & increbescunt, prout quotidiana experientia luculenter id testatur. Si verò externus harum viliorum speciesum valor juxta intrinsecam earum bonitatem & naturam auctoritate & lege publicâ constitueretur, ac ritè ordinaretur, non solùm mercator, sed universi Regni incolæ fructum valvationis sentire, & omnia publica ac privata incommoda è rei monetalis corruptione existentia uno veluti momento tolli ac aboleri possent.

Neque porrò devalvatio factu difficilis aut cum publico privatorumve nimio aut irreparabili damno conjuncta erit, neque etiam rationes istæ, quæ à quibusdam in contrarium afferuntur, satis validæ ac momentosæ sunt ad dissuadendum salutare illud valvationis remedium; I. durum & difficile, inquiunt, depauperatis Regni incolis erit, hoc tempore, ubi ingentia militibus stipendiorum residua debentur, multa contribuere, & simul per valvationem sextam partem paratæ pecuniæ suæ amittere. Ad quæ replicari potest, nunquam in Regno hoc de fore contribuendi necessitatem, & consequenter istam dissuadendi rationem nunquam cessaturam esse, at ideò omnem emendandæ rei monetariæ curam ac cogitationem planè abjicere velle, ab omni ratione alienum foret, quis enim non videt, cunctorum fortunas ob rei monetariæ corruptelam planè ad interitum vergere? eosq; insigniter errare, qui putant, ob damnum ex valvatione forsan emersurum tributa incolis difficiliora ac graviora fore; nam sicuti tributa ut plurimum ab agricolis cæterisq; Opificibus penduntur, qui haud magnam paratæ pecuniæ sortem possident, sed mercedis diurnæ aut pecuniæ ex frugibus comparatæ adminiculo præstationes & onera ferunt, ita etiam iidem post factam valvationem non aliam quam probam pecuniam pro operis aut frugibus suis accipient, eandemq; deinceps citra ullum dispendium rursus in tributa expendent. II. Ad secundum eorum argumentum, nimirum quod passim vicini Principes, qui deteriorem monetam cudere in suis terris cœperunt, istâ occasione meliorem Poloniæ monetam exhaurient, & permutari ac conflari curabunt; responderi potest, quod exceptis Imperatore & quibusdam Silesiæ Principibus, & in Livonia Suecis (nam Elector Brandeburg. ratione Ducatus Prussiæ Ordinationi monetali Poloniæ haud difficulter se conformabit) vix quisquam cæterorum Principum, quibuscum Polonis aliquod commercium intercedit, viliori moneta in suis terris utitur; Et porrò quod finitimorum pravæ monetæ, si in Polonia non tolerantur, sed sicuti antea semper factum est, rigorosis Universalibus & vi executiva inde arceantur, proscribantur & prohibeantur, ejusmodi permutatio melioris in Polonia monetæ, exportatio & conflatio æquè facilè vitari poterit, quam ante novissimum bellum Suecicum factum est, ubi etiam à finitimis deterior moneta, cudebatur, sed quam in Poloniam importare ibiq; divulgare ipsis haud licebat. Nam quando vicini Principes reprobatam monetam suam foris divulgare aut in alienas terras transfundere nequeunt, non plus monetari curabunt,

bunt, quam domi indiget Subditorum usus, qui non adeò latè patet, & consequenter ultrò desinent probam Poloniæ monetam Thaleris ac Ducatis permutare ac conflare, quia parum emolumenti ex eo sensuri forent; prava autem moneta sua permutationem istam frustra tentabunt, quia ejusmodi moneta utpote prohibita cursu destituetur, id quod circa Solidos Rigenses evenit, qui à decem & amplius annis, ex quo à Polonis non amplius ut antea ad dimidium usq; se lædi passuris, repudiari cæperunt, & exinde Solidi isti in Livoniæ procudi fere in totum desierunt, quia domi remanent, nec alio aut in Poloniam inde exportari ibiq; divulgari queunt; & sic incredibile illud lucrum, quod Regnum Sveciæ ex procusione istorum Solidorum antea percipere consveverat, unà & veluti momento corruit. Neq; pro impossibili, ut isti contendunt, habendum est, vicinorum viles monetas omnino rejici posse, cum neq; commerciorum cum illis exercendorum ratio nec ipsa vicinitas id patiatur, nam contrarium satis apparet ex ante allegatis rationibus. Adhæc ipsa experientia testatur, nec ullo modo negari potest, quod etsi Marchiâ Brandenburgicâ, ferè tota Major Polonia undiq; cingitur, tamen fabrefactæ ibidem á 50. & amplius annis vilis monetæ Species nunquam intra ejusdem Majoris Poloniæ fines receptæ fuerunt, neq; incolis quidem notæ factæ sunt, quo minus probam ibidem monetam absorbere potuerint. Neq; etiam ista valvatio sive publicæ sive privatæ rei (exceptis mercatoribus & alienigenis in Polonia degentibus) noxia existere poterit, nam sicuti non adeo magnæ Summæ Pecuniariæ in Thesauro Regni aliisq; ærariis publicis existunt, neq; diu ibidem asservantur, sed simulac eò inferuntur, etiam rursus expenduntur, & pro emergente necessitate in usus publicos convertuntur; ita etiam non magnum ex valvatione di-

spendium

spendium metuendum erit circa Pecuniæ publicæ dispensationem. Neq; etiam ea Magnatibus cœterisq; fortunatioribus Regni Civibus magis detrimentosa esse poterit, quippe cum non verisimile sit, ut ex ejusmodi vilis monetæ speciebus magnas Gazas adornare, sed eas potius in aurum commune convertere & ad decus & necessitates Domus suæ recondere animum induxerint. Deniq; non est quod, quod reliqui, quibus diurna operâ ac mercede ruri aut in Urbibus victitandum est, ab ista valvatione sibi metuant, eamve valde reformident, utpote qui crebris contributionibus & parca tenuiq; operarum suarum mercede ita enervati & exhausti sunt, ut non magnos paratæ Pecuniæ acervos comparare sibi potuerint, & si quid forte Pecuniæ reliquum ipsis esset, in quo damnum ex valvatione publica pati possent, facile id paucorum dierum assiduo labore superaturi sunt; & quemadmodum per ipsam valvationem melioratio commercii civilis vitæq; communis in universi Regni ambitu haud dubiè introducetur; ita deinceps opima frugum ac operarum diurnarum mercede omne valvationis dispendium compensari poterit. Mercatoribus demum solis forsan isthæc valvatio prima Specie formidolosa videbitur, quia præ cæteris majores stipatæ Pecuniæ Summas recondere soliti sunt. Sed re penitius perlustrata patebit, neq; eos etiam valde lædi aut tam in eluctabili damno affici, ut de eo valde conqueri debeant, nam aucto, sicuti antea ostensum est mercium vendi tarum prætio juxta currentis Pecuniæ proportionem, nihil sane damni circa interiorem monetæ valvandæ qualitatem effectivè accipient, sed tantum respectu externi valoris & imaginariæ æstimationis lædi videntur, nam etsi in quantitate & numerositate Summarum aliquid illis decrescere videtur per valvationem, tamen re ipsa, sive in qualitate & bonitate intrinseca valvatæ monetæ, eiq; inhærente argento

puro

puro nullum decrementum sentient, aut si quod esse putabunt, illud subsecutura collapsorum commerciorum instauratione & melioratione facile redintegrabitur.

Proposita autem valvatio ista ne veluti ex improviso aut citra præviam intimationem ac commonitionem superveniat, termino quodam dilatorio ac suspensivo ad executionem ejus procedi posset, quo facilius unusquisq; intra spatium executioni præfixum sine insigni subitoq; aliquo damno loculos suos noxal bus ejusmodi nummis exonerare queat; Neq; etiam particulatim aut pedetentim duabus aut tribus vicibus, sed totaliter & uno veluti ictu fieri debebit, quo totum Reipubl. Corpus salutari hac urendi secandiq; (ut ita loquar) necessitate sanetur, malumq; deploratum radicitùs exscindatur atq; tollatur, alias præsumptum ex valvatione ista damnum sive potius damni metus & imaginatio animos hominum majoris mali umbrâ exterrere & novam quiritandi materiem vulgò suppeditare posset. Nam si valvatio ista particulatim fieret, vix commerciorum conturbatio evitari, nec pretia rerum ad justum & antiquum modum reduci possent, quippe repetitâ subinde reductione monetali incommoda quoq; & difficultates ordinandi commercia rerumq; pretia secundum fluctuantem monetæ toties mutatæ cursum, ac valorem constituendi semper unà renovantur; è contra verò reductione totali tanquam uno negotio omnia perficientur, & è vestigio ejusmodi totalem valvationem commerciorum melioratio, mercium exoticarum vilitas, & deterioris monetæ in meliorem conversio sequetur.

Ejusmodi incommoda & nihili fere æstimandum emolumentum ex partiali reductione Monetæ resultantia, quæ brevibus indigitavi, dubio procul Rempublicam manebunt, si in animum ea inducat, aut persvaderi sibi patiatur, pedem monetalem mutandum, & non æquè probam monetam, qualem ante decem vel duodecim annos procudi curavit, hoc temporis introducendam & modernas minutas species non nihil meliorandas esse: Nam illa qualis qualis monetæ emendatio, quæ non omnimodam meliorationem saperet, ex parte tantum Reipub. consuleret, neq; eo ipso vis mali tolleretur, sed aleretur, non exstirparetur, sed sensim propagaretur; tandem in exitialem tabem eruptura. Accedit quod hac Ratione commodum, Regni Thesauro ex annua rei monetariæ arenda seu locatione proveniens, exigui futurum sit momenti, & egestati publicæ hoc modo & medio non tantum non succurreretur, sed perpetuum fomentum suppeditaretur.

Et hæc fere sunt, quæ pro tenuitate ingeny mei circa statum modernum rei monetalis, & ad conservandam existimationem meam delineare, & altiori Gn.æ Mf.æ V.æ judicio subjicere volui.

Gn.æ Mf.æ V.æ

Obsequiosissimus.



